

## Zlatne bule Andrije II. i Bele IV. Šubićima Bribirskim

U članku se objašnjava kako su zlatne bule kraljeva Andrije II. i Bele IV., darovnice Šubićima Bribirskim, dospjele u Narodni muzej Mađarske u Budimpešti. U posjedu bula bili su Melići Bribirski, odvajetak roda Šubića Bribirskih, koji su u 16. stoljeću stekli posjede u sjeveroistočnoj Mađarskoj, u županijama Szatmár i Ugocsa. Izumiranjem obitelji Melić Bribirski, početkom 18. stoljeća, obiteljski arhiv s bulama ženidbama prelazi u posjed obitelji Perényi de Perény pa Kállay de Nagy-Kálló. Godine 1870. obitelj Kállay predala je na čuvanje svoj bogati arhiv s više od 40 000 dokumenata Narodnom muzeju Mađarske u Budimpešti. Među tim su se dokumentima našle i zlatne bule Šubića.

Šubići Bribirski bili su jedna od najmoćnijih hrvatskih dinastičkih rodova.<sup>1</sup> Hrvatsko pleme Šubića nastanjivalo je odvajkada župu Bribir. Župa, sa sjedištem u utvrđenom gradu Bribiru, pružala se od rijeke Krke do Vranskog jezera, dok je na sjeveru obuhvaćala grad Ostrovicu. Prvi dokumentirani član roda bio je Budec, koji se od 1066. do 1070. godine spominje kao posteljničnik na dvoru kralja Petra Krešimira IV. Od plemenskih glavara, tj. župana, postaju feudalni gospodari kao nasljedni kneževi (*comes*). U 13. stoljeću stekli su položaje kneževa i potestata u dalmatinskim gradovima.

Početak 13. stoljeća došlo je do pobune moćnog kneza Domalda protiv kraljevske vlasti Andrije II. Arpadovića.<sup>2</sup> Domaldov djed, slijepac Slovinja (Zoloina), posjedovao je zemlje uz more, od rijeke Krke do Zadra, tj. župu Sidraga. Domaldov otac Saracen bio je župan Klisa, Cetine i Sidrage te knez Šibenika. Domald je bio knez Šibenika, Zadra i Splita, a držao je župe Cetinu i Sidragu. Oko 1210. godine Domald je proširio svoje posjede darovnicom kralja Andrije II. koji ga je nagradio jer mu je predao urotnike, pristaše Andrijinog strica Gejze. Urotnici su nosili pisma u Bizant, a Domald ih je pohvatao i bacio u okove. Tako je Domald postao jednim od najmoćnijih velikaša u Hrvatskoj. Kasnije, 1223.

<sup>1</sup> O značenju i povijesti Šubića Bribirskih: KARBIĆ 2004: 1, a o povijesti roda Šubića Bribirskih i njihovom rodoslovlju: KLAJIĆ 1897.

<sup>2</sup> O promjenljivim odnosima između Domalda i Andrije II. vidi sažeto: N. KLAJIĆ 1989: 284, 286, 303.

godine, toliko se osilio da se suprotstavio kralju Andriji II. i zaratio sa Šubićima iz Bribira.<sup>3</sup> Kralj mu je za kaznu oduzeo zemlje od rijeke Krke uz more do Zadra, tj. župu Sidraga, te ih darovao bribirskim kneževima Grguru i Stjepanu od roda Šubić i njihovoj braći.<sup>4</sup>

Darovnica kralja Andrije II. iz 1223. godine Šubićima Bribirskim koja se odnosila na Sidragu dana je u obliku zlatne bule. Prikazana je u Klaićevoj knjizi o Šubićima Bribirskim<sup>5</sup>, u registama dokumenata obitelji Kállay<sup>6</sup>, a u cijelosti je objavljena u *Diplomatičkom zborniku kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije* (CD III: 230-231). Tekst povelje glasi:

*In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerieque rex in perpetuum. Cum ex regie dignitatis officio teneamur metiri merita singulorum et cuique pro meritorum exigencia respondere, iustum est et rationi consentaneum, ut infideles et iniquitatis sectatores radicatus evellamus et disperdamus, bonos vero et equitatis amatores, qui fideliter ad utilitatem regie corone et regni commodum se exercent, munificencie donis decorare non postponamus. Hinc est, quod ad universorum noticiam presentium et posterorum volumus pervenire, quod cognita infidelitate iobagionis nostri Domaldi de Chroacia, quam contra regiam coronam perpetrarat, consilio omnium iobagionum nostrorum quandam possessionem suam que incipit ab aqua Corca descendens ad mare venit usque Zadur, fidelibus comitibus nostris Gregorio et Stephano et fratribus eorundem propter indecidue fidelitatis obsequia ipsorum, que nobis indesinenter et indefesse exhibuerunt, maxime quoniam iam dictus Domaldus prenominatorum fidelium nostrorum G(regorii) et S(tephani) terram viribus exterorum regnorum requisitis adducto exercitu devastavit, in recompensationem tantorum meritorum ipsis et per eos suis heredibus et heredum successoribus iure perpetuo contulimus possidendam, quam sepe nominatus D(omaldus) et cognati eiusdem ab avo suo ceco Zoloyna obtinuerunt, introducentes ipsos per fidelem nostrum Gregorium filium Iacouh comitis in predictam possessionem. Ut autem hec a nobis facta donacio salva semper et inconcussa permaneat et nullo contrario priuilegio ab aliquibus exhibito possit umquam retractari, presentem concessimus paginam secrecioris sigilli nostri scilicet et bulle auree munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus Cleti aule nostre cancellarii*

<sup>3</sup> O sukobu kneza Domalda s kraljem i Šubićima Bribirskim vidi: MILINOVIĆ 1886: 84-90.

<sup>4</sup> Za Zlatnu bulu kralja Andrije II. Šubićima Bribirskim vidi: CD III: 230-232.

<sup>5</sup> V. KLAJIĆ 1897: 25.

<sup>6</sup> Regesta dokumenata porodice Kállay de Nagy-Kálló uključuje bule Andrije II. i Bele IV. te daje podatke za dopunu rodoslovlja Šubića Bribirskih. Za bulu Andrije II. vidi: *Nagykállói Kállay-család levéltára* 1943: 7 (No. 1).

*et Agriensis prepositi, anno verbi incarnati millesimo CC<sup>o</sup>. XX<sup>o</sup>. III. Ecclesia Strigoniensi vacante, reuerendo Ugrino Colocensi archiepiscopo existente, Desiderio Cenadiensi, Stephano Zagradiensi, Roberto Wesprimiensi, Thoma Agriensi, Alexandro Waradiensi, Bartolomeo Quinqueecclesiensi, Briccio Waciensi et aliis episcopis ecclesias dei feliciter gubernantibus; Jula palatino et comite Budrugiensi, Nicolao curiali comite regine et comite Supruniensi, Salomone bano, Batez curiali comite curie nostre et comite Bekesiensi, Pous Bichoriensi, Buzad Posoniensi, Laurentio Wywariensi et aliis comitibus comitatus tenentibus, regni nostri anno XX<sup>o</sup>.*

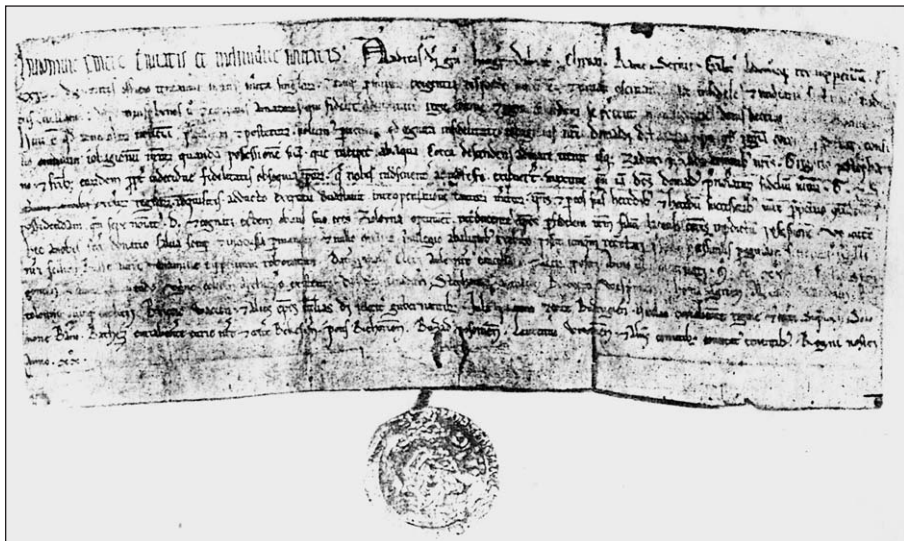
U Diplomatičkom zborniku navodi se da postoje dva originala ove listine na pergameni koji se tek neznatno razlikuju. Prvi se sada čuva u Mađarskom državnom arhivu (Magyar országos levéltár) u Budimpešti, u fondu Diplomatički arhiv (Diplomatikai levéltár), a drugi u Slovačkom državnom arhivu (Slovenský národný archív) u Bratislavi, u fondu Leleskog konventa kao vjerodostojnog mjesta (Hodnoverné miesto Konventu premonštrátov v Lelesi).<sup>7</sup> Oba su primjerka ovjerena obostranim pečatom od zlatnog lima (zlatna bula). Pečat primjerka koji se čuva u arhivi obitelji Kállay je sačuvan, dok je s primjerka koji se čuva u Slovačkom državnom arhivu pečat otpao. U registama dokumenata obitelji Kállay navedena je 1224. godina kao godina izdavanja listine, no ta neusklađenost nije bitna za predmet ove rasprave. Najvjerojatnije je listina koja se čuva u Slovačkom državnom arhivu iz 1223. godine, dok je listina koja se čuva u Mađarskom državnom arhivu iz 1224. godine te je potvrda originalne darovnice koja se možda zagubila. Klaić donosi prijevod jednog dijela listine kako slijedi:<sup>8</sup>

Saznavši za nevjeru našega podanika Domalda iz Hrvatske, koju je počinio proti kraljevskoj kruni, to smo po savjetu svih naših službenika neku njegovu zemlju, koja započinje od rijeke Krke, te se spušta moru do Zadra, podijelili vjernim našim knezovima Grguru i Stjepanu i braći njihovoj radi njihovih neprekidnih i vjernih služba, koje su nam činili neprestano i neumorno; a najviše zato, što je spomenuti Domald zemlju rečenih vjernih naših Grgura i Stjepana, dobaviv sile iz stranih država, s vojskom opustošio. Za naknadu tolikih zasluga dajemo njima i nasljednicima baštinka vječitim zakonom (rečenu zemlju) u posjedovanje.

---

<sup>7</sup> Nekoć se prvi original nalazio u arhivu porodice Kállay u Narodnom muzeju u Budimpešti, a drugi u samostanu Leles (današnja Slovačka uz mađarsku granicu).

<sup>8</sup> V. KLAJČ 1897: 25.



Slika 1. Zlatna bula kojom 1224. godine kralj Andrija II. daruje zemlje od rijeke Krke uz more prema Zadru bribirskim kneževima, braći Grguru i Stjepanu od roda Šubić te njihovoj braći.<sup>6</sup>

Bula je sada Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti.



Slika 2. Zlatna bula kralja Andrije II. Arpadovića (pečat u zlatnom limu).

Darovnice su ovjerene dvostranim pečatom od zlatnog lima (zlatna bula), a odnose se na zemlje od rijeke Krke uz more do Zadru (zapravo do Bibinja), uključujući i staru hrvatsku župu Sidraga sa sjedištem u Biogradu koja se eksplicitno ne spominje. U darovnici Andrije II. ne navodi se izričito da se darovanje odnosi na

bribirske plemiće iz roda Šubić, no nejasnoću uklanja Zlatna bula kralja Bele IV. iz 1251. godine pa se pouzdano može zaključiti da su Grgur i Stjepan pripadnici bribirskih Šubića.<sup>9</sup>

Otpribliže 1239. godine ponovno je došlo do sukoba s Domaldom. Stjepanovi sinovi Stjepko i Jakov Šubić Bribirski, potpomognuti četama kralja Bele IV. i vojvode Kolomana, svladali su i zarobili Domalda i brata mu Božina (Bozin, Bojen, Boyzen). Domald je kasnije zamijenjen za dvanaest zarobljenih kraljevih plemića, a posljednji se put spominje 1243. godine sa sinom Slovinjom i nećakom Rogerijem.

Cijeneći zasluge bribirskih kneževa kako za svladavanje pobunjenika Domalda, tako i za pomoć prilikom tatarske najezde, kralj Bela IV. izdaje 23. XI. 1251. godine Šubićima Bribirskim darovnicu u obliku zlatne bule kojom im u nasljeđe daje župu Bribir koju su već prije posjedovali. Tom darovnicom su Šubići Bribirski od plemenskih župana postali nasljedni feudanci. Darovnica je prikazana u Klaićevoj knjizi o Šubićima Bribirskim<sup>10</sup>, u registama dokumenata obitelji Kállay<sup>11</sup>, a u cijelosti je objavljena u *Diplomatičkom zborniku kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije* (CD IV: 466-468). Tekst povelje glasi:

*In nomine sancte trinitatis et individue unitatis amen. Bela dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque rex in perpetuum. Regum celsitudo requirit et sublimium debetur dignitati, ut intuitus sui oculos tanto iocundius in suos fideles iniciat, quanto ipsa fidelitas, per quam regum regnorumque omnium potencia roboratur, ceteris virtutibus politicis est merito preferenda et amplioribus premiis attolenda; praesertim cum hominibus infectis corruptela seculi senescentis, quo rarior reperitur, eo carior sit habenda et ardentius amplexanda. Hac igitur consideracione inducti tenore presencium scire uolumus universos, quod cum fideles nostri Stephco comes et Iacou filii comitis Stephani, Gregorius et Daniel comes filii Bribine<sup>l</sup> comitis et Obrad, nec non et nepotes eius, filii uidelicet comitis Budyzlai, nobiles de Breberio, a primeis ipsorum temporibus paternis uestigiis inherentes tam grata semper fidelitatis obsequia et ubique attollenda coram nostre maiestatis oculis studiosius impedissent, ut expugnatis et effugatis Damaldo et Boyzym ac cognatis eorundem, qui a fidelitate debita aberrarant; contra multos eciam alios aduersus regiam maiestatem resultantes, in prelio nauali et terrestri sepe ac sepius uiriliter dimicantes, laudabilem uictoriam obtinuissent et triumphum, per omne spacium temporis in omni seruicio nostro immobiles perstiterunt. Ad hec cum tempore*

<sup>9</sup> Za Zlatnu bulu kralja Bele IV. Šubićima Bribirskim vidi: CD IV: 466-468.

<sup>10</sup> V. KLAIĆ 1897: 42.

<sup>11</sup> *Nagykállói Kállay-család levéltára* 1943: 7 (No. 2).

*persecucionis Tartharorum qualitas temporis et negocii ad partes maritimas nos exegisset declinare, iidem ipsi nos et nostros, tamquam fideles nostri et deuoti sedulo receptantes, uniuersa que habebant ad nostrum exposuerunt preceptum et mandatum, suas personas contra insultus Tartharicos et alios diuersos fortune casus multipliciter exponendo; quosdam eciam qui in ipso euentu se erigere et extollere contra nos intentabant, commendabiliter represserunt. Nos igitur, quibus ex officio regie dignitatis incumbit metiri merita singulorum et singulis pro meritis respondere, tam eximiam bonorum actuum prerogatiuam memoriter retinentes, comitatum Breberiensem cum omnibus utilitatibus et pertinenciis suis a progenitoribus nostris eis liberaliter datum et collatum, ac inclite recordacionis patris nostri priuilegio roboratum, quod tamen casu dicitur amissum, plene et pacifice eisdem duximus confirmandum, ut tam ipsi quam ipsorum heredes heredumque successores in perpetuum possideant pleno iure. In cuius confirmacionis et collationis memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras impressione auree bulle nostre roboratas. Datum per manus venerabilis patris Benedicti archiepiscopi Colocensis aule nostre cancellarii, reuerendo Stephano archiepiscopo Strigoniensi, Basilio Cenadiensi, Gallo Ultrasilvano, Zalando Wesprimiensi, Heymone Waciensi, Philippo Zagrabiensi, Lamperto Agriensi, Achille Quinque-ecclesiensi, Artolpho Jauriensi, Wincencio Waradiensi episcopis ecclesias dei salubriter gubernantibus, magistro Job preposito Albensi, aule nostre vice-cancellario, Rolando palatino et comite Posoniensi, Stephano bano tocius Sclauonie, Chak magistro tawarnicorum nostrorum et comite Supruniensi, Laurencio woyauoda Ultrasilvano et comite de Wlcou, Paulo iudice curie nostre et comite Zaladiensi, Dionisio Zounuquiensi(!), Henrico Simigiensi, Nicolao magistro dapiferorum nostrorum, Bagon magistro pincernarum nostrorum et comite de Bana, Moys mariscalco, Benedicto Musuniensi, Nicolao Ferrei Castri, Detrico Jauriensi, Erney Worosdiensi et aliis quam pluribus magistratus et comitatus tenentibus. Anno domini M<sup>o</sup>. CC. L primo, IX. kalendas decembris, regni autem nostri anno XVI<sup>o</sup>.*

Darovnica Bele IV. prikazana je u Klaićevoj knjizi o Šubićima Bribirskim kako slijedi<sup>12</sup>:

*Bela IV povelju izdaje vjernim svojim – knezu Stjepku (Stipcho) i Jakovu, sinovima kneza Stjepana, zatim Grguru i Danielu knezu, sinovima kneza Pribinje, nadalje Obradu, kao i sinovcima njegovim, sinovima kneza Budislava, plemićima od Bribira. Tom poveljom njima iznova potvrđuje župu Bribirsku (comitatum Breberiensem), darovanu im još od praroditelja njegovih. U toj povelji izbroja*

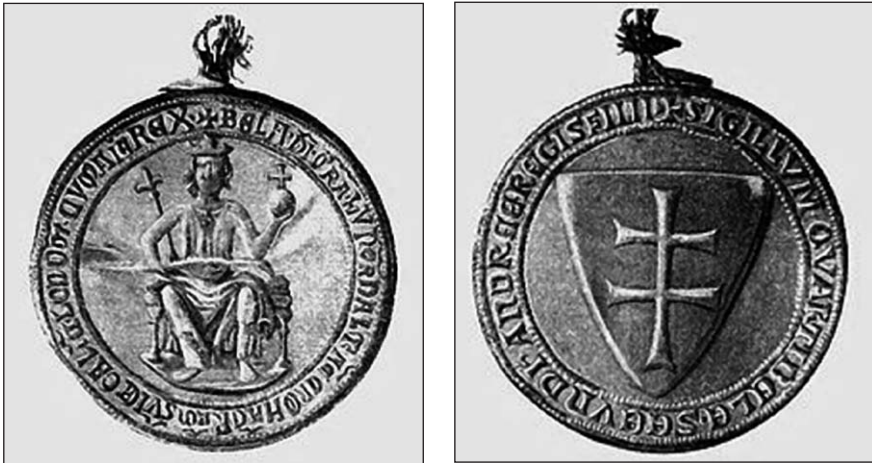
<sup>12</sup> V. KLAJČ 1897: 42.

*kralj potanko zasluge bribirskih knezova: kako su svladali i protjerali nevjernog Domalda, brata njegovog i rodjake njegove; kako su se nadalje često borili na kopnu i na moru s mnogim drugima koji su se dizali proti kraljevskoj vlasti; kako su napokon za tatarske provale gotovo sve svoje žrtvovali za kralja, a uza to se još borili s nekim odmetnicima, koji su upotrijebili kraljevu nevolju, pa se na nj podigli.*



Slika 3. Zlatna bula kojom 1251. godine kralj Bela IV. potvrđuje Šubićima Bribirskim Bribirsku župu.<sup>8</sup>

Bula je sada u Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti.



Slika 4. Zlatna bula kralja Bele IV. Arpadovića (pečat u zlatnom limu).

Darovnica iz 1251. godine je zlatna bula, a također je danas u Mađarskom državnom arhivu, a nekoć u arhivu obitelji Kállay u Narodnom muzeju Mađarske u Budimpešti. Tom bulom kralj Béla IV. je potvrdio župu Bribir sinovima kneza Stjepana (knez Trogira 1200. - 1234.): knezu Stjepku (knez Trogira 1239. - 1274.) i Jakovu (1249. - 1251.), također sinovima kneza Bribine: Grguru i Danielu, zatim Obradu i (njegovim) nećacima, nadalje sinovima kneza Budislava (Budyzlaus), plemićima od Bribira (to se odnosi na sve spomenute). Između ostalih zasluga, darovnica je bila nagrada za njihovu borbu protiv nevjernog kneza Domalda, Domaldova brata Božina odnosno Bojsena (Boyzym) i njihovih rođaka, a i za njihovu službu prigodom njegova (Belinog) boravka u Primorju u vrijeme provala Tatara. Ovaj je dokument ključan za izradu rodoslovlja kneževa Bribirskih od roda Šubić. Zanimljivo je "darovanje" Bribira. Bribir je sijelo plemena Šubić, a župan se birao iz najodličnijeg roda. Kraljevskom "darovnicom" podijeljena je nasljednost naslova župana (kneza) koji je podređen kralju. Na ovaj je način plemenski sustav postupno pretvoren u feudalni.

Godine 1945. Z. Tanodi je objavio članak o zlatnim bulama, pa tako i o darovnicama Šubićima Bribirskim, Zlatnoj buli Andrije II. iz 1224. godine i Zlatnoj buli Bele IV. iz 1251. godine.<sup>13</sup> Tanodi navodi da je sačuvana jedna zlatna bula Bele III., te jedna Emerikova, dok su sačuvane četiri zlatne bule Andrije II., a njih četrnaest Bele IV.: pet u Mađarskoj, jedna u Zagrebu i osam u Vatikanu. Nameće se pitanje kako se dogodilo da su dva tako vrijedna dokumenta kao što su zlatne bule Andrije II. i Bele IV. izdana hrvatskim dinastima, kneževima Bribirskim od roda Šubić, dospjela u Mađarsku. Odgovor nalazimo razmatrajući rodoslovlja Šubića Bribirskih, njihov odvjetak Melića Bribirskih koji se u 16. stoljeću našao u sjeveroistočnoj Mađarskoj, te s Melićima povezane obitelji Perényi de Perényi i Kállay de Nagy-Kálló. Rodoslovna veza prikazana je u tablici 1. Rano rodoslovlje Šubića Bribirskih nije pouzdano jer postojeća literatura nije sasvim usklađena, no sigurno je da su mađarski Melići Bribirski (Bribéri Melith, Melith de Bribér) odvjetak znamenitog hrvatskog roda Bribirskih Šubića, da su u Mađarskoj izumrli u 18. stoljeću te da su preko Magdolne Putnoky povezani s Perényima pa Kállayima. Pri sastavljanju rodoslovne veze rabljena je dostupna literatura kao

<sup>13</sup> Rasprava o Zlatnim bulama hrvatsko-ugarskih kraljeva: TANODI 1945: 1.

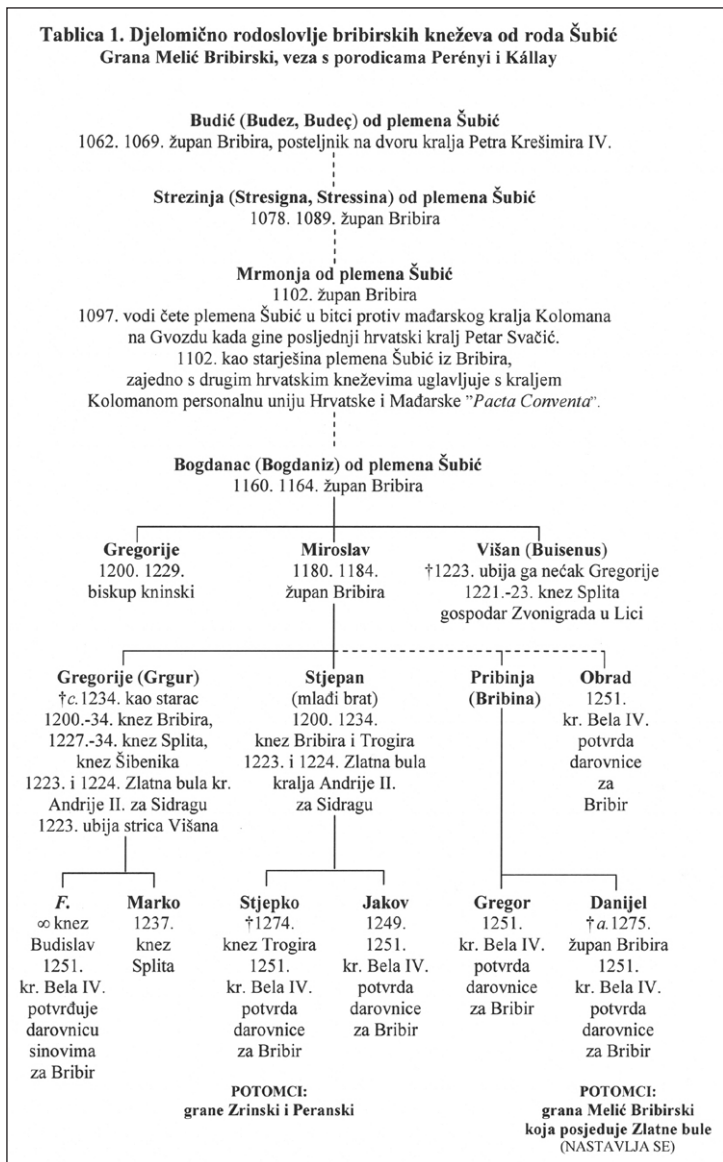
<sup>14</sup> Povijest Šubića Bribirskih s rodoslovljem: *Hrvatski biografski leksikon* 1989: 308-317.

<sup>15</sup> V. KLAJČ 1897: rodoslovna tablica u dodatku.

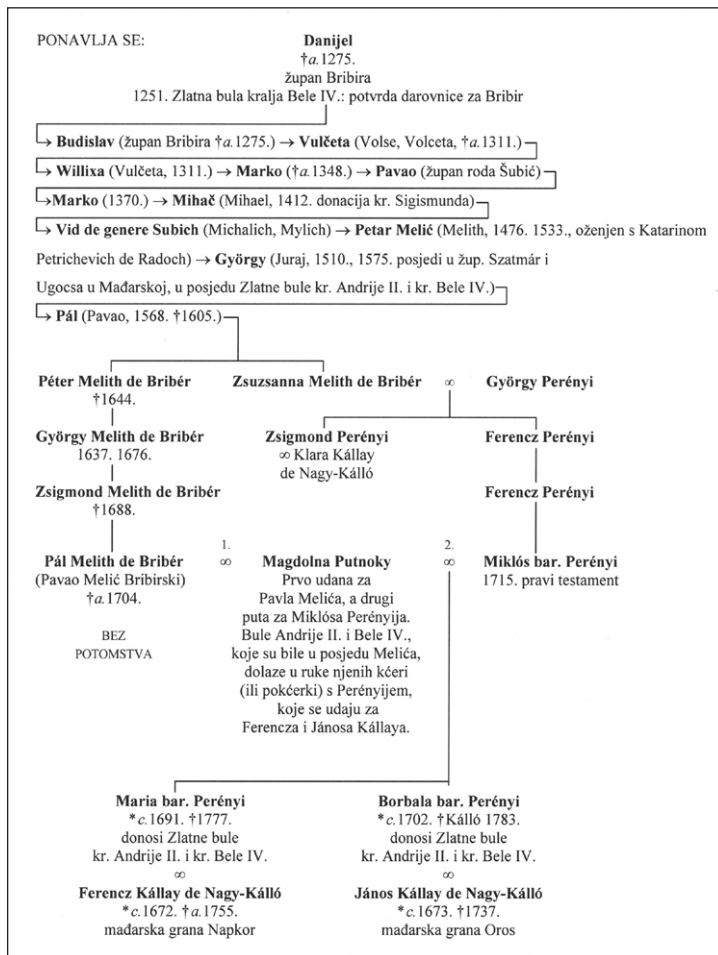
<sup>16</sup> Rodoslovlja i prikaz porodica Melith Bribéri (Melić Bribirski) NAGY 1860b: 399, Perényi de Perény NAGY 1862: 226 i Kállay de Nagy-Kálló; NAGY 1860a: 26. Grbovi porodica Melić Bribirski i Šubić Bribirski s rodoslovljem: BOJNIČIĆ 1899: 116. Rodoslovlje porodice Melith Bribéri (Melić Bribirski): MOLNÁR 1939: rodoslovna tablica u dodatku. Porijeklo porodice Melith v. Bribér (Melić Bribirski) i njihov grb: CSERGHEŐ 1887-1893: 414. Rodoslovlje porodice Šubić Bribirski: KUKULJEVIĆ 1993: rodoslovna tablica u dodatku, LASZOWSKI 1926: 17.



Biografski leksikon<sup>14</sup>, te djela Nagya, Bojničića, Csergheöa, Klaića<sup>15</sup>, Kukuljevića, Laszowskog i Molnára.<sup>16</sup> U obzir su uzeti podaci navedeni u Belinoj buli iz 1251. godine i u "Kronici roda Kállay de Nagy-Kálló"<sup>17</sup>.



<sup>17</sup> prikaz porodice Šubić Bribirski te odvajanja Melića Bribirskih: KALLAY (u pripremi).

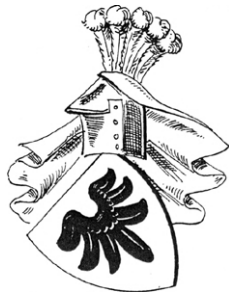


### Zaključne opaske

Bribirski kneževi Grgur i Stjepan od roda Šubića Bribirskih, te njihova braća 1223./24. godine Zlatnom bulom kralja Andrije II. proširili su svoje posjede na susjednu župu Sidraga koja se prostirala uz more do Vranskog jezera, od rijeke Krke prema Zadru sve do Bibinja. Kod Bibinja i danas postoji lokalitet Barbir (nekadašnja utvrda?). Sjedište Sidrage bio je Biograd u kojem su stolovali hrvatski kraljevi, kao Petar Krešimir IV. Kasnije je Sidraga prešla u ruke kneza Domalda koji ju je zbog nevjere izgubio pa su Sidragu dobili kneževi Bribirski od roda Šubić. Grgur i Stjepan prvaci su roda Šubić, držali su župu Bribir, a kneževi su (načelnici – potestati) Splita, Šibenika i Trogira. Kako se darovnica Andrije II. odnosi na Stjepana i Grgura i *njihovu braću*, to bi se moglo zaključiti da su svi

kojima Bela IV. 1251. godine zlatnom bulom potvrđuje župu Bribir njihovi potomci ili pak nasljednici župana Miroslava. Prema tome bi Pribina i Obrad mogli biti braća Stjepana i Grgura, dok za Budislava Klaić navodi da je Grgurov zet.

Zlatnu bulu kralja Andrije II. za Sidragu dobili su 1223. godine bribirski kneževi od roda Šubić. Iduće 1224. godine Andrija II. izdaje im, ponovo u obliku zlatne bule, potvrdu te darovnice. Prva se sada čuva u Slovačkom državnom arhivu, a druga u Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti. Zlatna bula kralja Bele IV. iz 1251. godine, kojom je Šubićima Bribirskim potvrđena župu Bribir, također je sada Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti. Rodoslovna tablica 1. pokazuje kako su zlatne bule Andrije II. i Bele IV., izdane Šubićima Bribirskim, preko Melića Bribirskih i Perényija došle u ruke Kállaya pa dospjele u Narodni muzej Mađarske u Budimpešti.



Slika 5. Grb roda Šubić



Slika 6. Grb roda Šubić Bribirski



Slika 7. Grb obitelji Melić Bribirski (originalni grb iz 1608.)



Slika 8. Grb obitelji Melić Bribirski (kasniji grb Melića sa znamenjem Csáholyija)

Melići Bribirski, jedan odvjetak Šubića Bribirskih, stekli su u 16. stoljeću posjede u sjeveroistočnim mađarskim županijama Szatmár i Ugocsa. Očito su bili ponosni na svoje znamenito porijeklo te su uvijek uz prezime isticali pridjev Bribirski (Bribéri Melith, Melith de Bribér). Stoga je razumljivo da su kao dokaz znamenitog porijekla sa sobom ponijeli zlatne bule Andrije II. i Bele IV. Kao i drugi odvjetcji roda (Šubići Peranski i Zrinski), Melići u grbu imaju orlovo krilo

što je znamen roda Šubić.<sup>10,11</sup> Za Meliće je bilo značajno povezivanje s obitelji Csáholyi de Csáholy-Monostor. Prvi mađarski Melić Juraj (György) bio je oženjen Anom Csáholyi pa su njegovi potomci svojem originalnom grbu (sl. 7) dodali znamenje Csáholyija, kotač (sl. 8).

Melići Bribirski u Mađarskoj su ugledni te su se rodbinski povezali s obiteljima Bánffy de Losonc, Barkóczy de Szala, Csáholyi de Csáholy-Monostor, Csáky de Körösszeg et Adorján, Kun de Roszály, Perényi de Perény, Zichy de Zich et Vásonkeő i dr., no početkom 18. stoljeća izumrli su u muškom koljenu.<sup>14</sup> Posljednji muški član obitelji, Pavao Melić Bribirski, umro je nešto prije 1704. godine, a s Magdolnom (Magdalena) Putnoky nije ostavio muških potomaka. Magdolna se kao udova udala za baruna Miklósa Perényija te je očito sa sobom ponijela zlatne bule Šubića. Njihove kćeri Maria i Borbala (Barbara) Perényi udale su se za dva brata, Ferencu i Jánosu Kállaya. Tako su se zlatne bule, kao i drugi dokumenti iz arhiva obitelji Melić Bribirski, našle u posjedu obitelji Kállay de Nagy-Kálló. Kállayi su kao vodeća obitelj roda Balog-Semjén držali prostrane posjede u sjeveroistočnim mađarskim županijama Szabolcs, Szatmár i Bihar. Njihovo dokumentirano rodoslovlje započinje s Ubulom de Balog-Semjén koji je 1241. godine poginuo u tragičnoj bitci protiv Tatara na pustari Muhi uz rijeku Šajo. U doba Arpadovića i Anžuvina obnašali su dužnosti župana i magistra na kraljevskom dvoru te se isticali u ratnim pohodima. Misli se da u 15. stoljeću ulaze u Sigismundov red vitezova Zmajevog reda jer u njihovom grbu zmaj okružuje štit s dva srca, ribom i glavom ratnika. U 16. stoljeću prihvatili su reformaciju. Pristali su uz Zapolju protiveći se dolasku Habsburga na prijestolje te su stoga izgubili na važnosti na državnoj razini. Nakon Mohačke bitke 1526. godine Turci zauzeli su veći dio Mađarske. Obiteljsko sjedište Kálló (Nagykálló i Kiskálló) u županiji Szabolcs postalo je pogranična utvrda pa su se Kállayi povukli na svoje szatmarske posjede. Nakon oslobođenja od Turaka, potkraj 18. stoljeća, vratili su se na posjede u županiji Szabolcs. Jedan član obitelji otišao je u Hrvatsku gdje je utemeljio hrvatsku granu obitelji Kállay de Nagy-Kálló. U Mađarskoj su ostali Ferencz, osnivač obiteljske grane Napkor, koji se oženio Marijom Perényi, i njegov brat János, osnivač grane Oros, koji se oženio Marijinom sestrom Barbarom Perényi. Kao što je rečeno, sestre Perényi donijele su Kállayima zlatne bule Šubića. Kao i Melići Bribirski, Kállayi čuvaju svoj arhiv. Do kraja 19. stoljeća arhiv Kállaya brojio je oko 42 000 dokumenata, od toga 2000 dokumenata izdanih do 1386. godine. Godine 1870. predali su arhiv na čuvanje Narodnom muzeju Mađarske, zajedno sa zlatnim bulama koje su u 13. stoljeću kao darovnice stekli Šubići Bribirski.

## Bibliografija

### Izvori

CD: *Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* (Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije). Sv. IV-V, sabrao i uredio T. Smičiklas. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1905.-1906.

*Nagykállói Kállay-család levéltára, A Magyar heraldikai és genealogiai társaság kiadványai, Budapest 1943.* (Arhiv porodice Kállay de Nagy-Kálló, Izdanje Mađarskoga heraldičkog i genealoškog društva). To je skraćeni prikaz dokumenata iz arhive porodice Kállay (regesta). Arhiv sadrži 42 000 dokumenata i nalazi se u Narodnom muzeju Mađarske u Budimpešti. Prvi svezak obuhvaća dokumente od br. 1 do 1049, od 1224. do 1350. godine. Drugi svezak sadrži dokumente od rednog broja 1050 do 2037 i obuhvaća razdoblje do 1386. god.

### Literatura

BOJNIČIĆ, Ivan. 1899. *J. Siebmacher's Wappenbuch. Der Adel von Kroatien und Slavonien* [Siebmacherova grbovnica. Plemstvo Hrvatske i Slavonije]. Nürnberg: Bauer & Raspe.

CSERGHEÖ, Géza. 1887.-1893. *J. Siebmacher's Wappenbuch. Der Adel von Ungarn sammt den Nebenländern der St. Stephans - Krone* [Siebmacherova grbovnica. Plemstvo Ugarske i susjednih zemalja krune sv. Stjepana]. Nürnberg: Bauer & Raspe.

*Hrvatski biografski leksikon*. Sv. 2, Zagreb 1989., s. v. „Bribir“, „Bribirski knezovi“.

KALLAY, Nikola (u pripremi). *Kronika roda Kállay de Nagy-Kálló*. Brezice-Zagreb.

KARBIĆ, Damir. 2004. Šubići Bribirski do gubitka nasljedne banske časti (1322.). *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti, Zavoda za povijesne i društvene znanosti, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 22: 1-26.

KLAIĆ, Nada. 1989. *Povijest Hrvata u srednjem vijeku*. Zagreb: Globus.

KLAIĆ, Vjekoslav. 1897. *Bribirski knezovi od plemena Šubić do god. 1374*. Zagreb: Matica hrvatska.

KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, Ivan. 1883. *Zrin grad i njegovi gospodari*. Zagreb (pretisak, Zagreb 1993.).

LASZOWSKI, Emil. 1926. *Uspomeni Zrinskih i Frankopana*. Zagreb.

MILINOVIĆ, Šimun. 1886. *Cetinski knez Domaldo*. Narodni list (pretisak Imotski: Matica hrvatska – ogranak Imotski, 1995.).

MOLNÁR, József. 1939. *A Subich-nemzetségből származó Brebiri Melith család* [Porodica Melith Bribirski od roda Šubić]. Hajdúnánás.

NAGY, Iván 1860a. 1860b. 1862. *Magyarország családai - cimerekkel és nemzékrendi táblákkal* [Mađarske porodice - grbovi i rodoslovlja]. Sv. VI, VII, IX. Pest (Pešta): Ráth Mór.

TANODI, Zlatko. 1945. Zagrebačka "Zlatna bula". *Vjesnik Hrvatskog državnog arhiva* 11: 1-42.

## Golden Bullas Issued by Kings Andrew II and Bela IV to the Family Šubić de Bribir

The Hungarian and Croatian king Andrew II donated the county Sidraga located along the Adriatic sea between Zadar and the river Krka to the renowned Croatian noble family Šubić de Bribir. The charter was issued in 1223. The next year, 1224, the charter was confirmed in the form of a Golden Bulla (*Bulla Aurea*, Golden Bull). Andrew's son king Bela IV-th issued a second Golden Bulla in 1251 by which he donated the county Bribir to the family Šubić de Bribir into heritage which they already possessed since old days. These two Golden Bullas to the family Šubić de Bribir are important and rare documents. Four Golden Bullas issued by king Andrew II and fourteen Golden Bullas issued by king Bela IV (five in Hungary, one in Croatia and eight in Vatican) survived to the present. The paper describes how the two Golden Bullas got to the Hungarian National Museum in Budapest within the archives of the family Kállay de Nagy-Kálló where they are kept till today. The Bullas were in the possession of the family Melić de Bribir, a side-line of the Šubić de Bribir family, who acquired estates in the counties Szatmár and Ugocsa in north-eastern Hungary in the 16-th century. When the family Melić de Bribir died out, at the beginning of the 18-th century, the family archives with the bullas went by marriages into possessions of the family Perényi de Perény and subsequently to the family Kállay de Nagy-Kálló. In 1870 the family Kállay hands over its rich archives of over 40000 documents to the Hungarian National Museum in Budapest for permanent storage. Among the many documents there are the two Golden Bullas issued to the Šubić de Bribir family.

*Key words:* Šubić de Bribir, Melić de Bribir, Golden Bull, Bulla Aurea, Sidraga, Bribir, Perényi, Kállay

*Ključne riječi:* Šubić Bribirski, Melić Bribirski, Zlatna bula, Sidraga, Bribir, Perényi, Kállay

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST  
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY  
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

# RADOVI 44

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST  
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized, bold font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2012.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST  
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 44

*Izdavač / Publisher*

Zavod za hrvatsku povijest  
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu  
FF-press

*Za izdavača / For Publisher*

Damir Boras

*Glavni urednik / Editor-in-Chief*

Hrvoje Gračanin

*Uredništvo / Editorial Board*

Bruna Kuntić-Makvić (stara povijest), Zrinka Nikolić Jakus (srednji vijek),  
Hrvoje Petrić (rani novi vijek), Željko Holjevac (moderna povijest),  
Tvrтко Jakovina (suvremena povijest), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest)

*Međunarodno uredničko vijeće / International Advisory Board*

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko  
Bratož (Ljubljana), Snježana Buzov (Columbus, Ohio), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki  
(Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Alojz Ivanišević (Wien),  
Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz),  
Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj),  
Nada Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd),  
Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

*Izvršna urednica za tuzemnu i inozemnu razmjenu /  
Executive Editor for Publications Exchange*

Kristina Milković

*Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant*

Dejan Zadro

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,  
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb  
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu  
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske,  
Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama/The Journal is indexed in the following databases:  
Directory of Open Access Journals, EBSCO



*Naslovna stranica*

Iva Mandić

*Grafičko oblikovanje i računalni slog*

Marko Maraković

*Lektura*

Julija Barunčić Pletikosić

*Tisak*

DOMAGRAF d.o.o.

*Naklada*

300 primjeraka

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa  
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific  
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*